

א-ב של כתיבת טיעון

ניסחה וערכה: רותי בשרי

המושג	הסבר
אוצר מילים	כלל המילים שבהן משתמש הכותב בכתיבתו. ככל שהן מגוונות יותר הן מצביעות על עושר לשוני רב יותר. עם זאת, בכתיבה עיונית יש לשמור על אחידות במושגים שבהם דנים ובדיוק בבחירת המילים.
אמינות	על דבריו של הכותב לעורר אמון בקורא. יש להקפיד על דוגמאות והוכחות אמיתיות ורצוי להסתמך גם על טקסטים אחרים (שיש לציין את מקורם), כדי לבסס את טענת הכותב.
אמצעים רטוריים	האמצעים הרטוריים (המפורטים ב-"א-ב של אמצעים רטוריים" בפינה זו) נועדו לשכנע את הקורא בצדקת דבריו של הכותב. הם עשויים לעורר עניין, להמחיש רעיונות, להדגיש נושאים חשובים ועוד.
ביטויי הסתייגות	לעתים מנהל הכותב "דיאלוג" עם עמדות שונות משלו על ידי הצגתן תוך הסתייגות מהן באמצעות ביטויים כ"אבל", "עם זאת", "למרות זאת" וכד', ובכך הוא מראה שהוא שוקל את צדדיו השונים של הנושא ומודע למורכבותו.
ביסוס	כל אמצעי - נימוק, הסבר, הוכחה, ראיה, דוגמה, הפרכת טענת נגד - המחזק את טענתו של הכותב. טענה ללא ביסוס היא עמדה בלבד.
דוגמה	הוכחה ספציפית וקונקרטית המלמדת על הכלל ומדגימה את טענת הכותב. ניתן להביא דוגמאות מניסיון אישי, מהספרות, מסרטים, מהעיתונות, מההיסטוריה וכד'.
הוכחה	ביסוס המתייחס לאמיתות הטענה - עונה על השאלה "איך אני יודע שהטענה אמיתית?". ראיה ודוגמה עשויות להיות הוכחות לטענה.
הסתייגות	היגד מסביר את הנסיבות שבהן המוען יוותר על עמדתו או על חלקה או ימשיך להחזיק בה, ומציג בכך התחשבות בנקודות המבט השונות של הנושא הנדון.
הפרכה	היגד המבטל את טענת הנגד תוך התייחסות לנימוקיה, ומעצים את טיעון המוען.
התחשבות בנמען	התחשבות בידע קודם בנושא הכתיבה וברגשותיו של נמען העשוי לקרוא את דברי המוען. על המוען לתת את הדעת למידת התמצאותו של הנמען הפוטנציאלי בנושא, להבהיר מושגים ולספק מידע שיקל על הבנת הכתוב. כמו כן עליו להיות מודע לרגשותיו של נמען שעמדותיו שונות משלו כדי לא לפגוע בו בדבריו.
טיעון	מהלך שלם של טענה וביסוסה שמטרתו לשכנע בצדקת טענתו הכותב באמצעות נימוקים, טענות נגד והפרכתן וכדומה.
טענה	היגד המבטא את עמדתו של הכותב, שניתן לבסס ולהצדיק את נכונותו, את אמינותו ואת תקפותו באמצעות נימוקים.

<p>היגד המציג התנגדות גלויה ומפריך את נימוקי המוען או חולק עליהם. המוען מעלה טענת נגד בחיבורו כדי להפריכה ולחזק בכך את טענתו.</p>	<p>טענת נגד</p>
<p>עיסוק רציף בנושא, ללא סטיות וסתירות פנימיות. כל פסקה מפתחת נושא אחד, רעיון אחד, המתקשר לנושא הטיעון כולו. רעיון חדש (הקשור כמובן לנושא החיבור כולו) מובא בפסקה חדשה.</p>	<p>לכידות</p>
<p>על הכותב ליצור תחושה שניתן לסמוך על דבריו. (ראו ערך אמינות). לשם כך כדאי להסתמך על מקורות אחרים (תוך אזכור המקור).</p>	<p>מהימנות</p>
<p>מטרתה של כתיבת טיעון היא לשכנע את הנמען בצדקת טענתו של הכותב. מטרות נוספות עשויות להיות: להביע ביקורת, להתריע, להציע דרכים לפתור בעיה או להתייחס לתופעה ועוד.</p>	<p>מטרת הכתיבה</p>
<p>רמת הלשון המתאימה לנסיבות הכתיבה. בטקסט עיוני נדרשת בדרך כלל רמת לשון בינונית-גבוהה. כאמצעי רטורי, ניתן לשלב בכתיבת טיעון גם ברמת לשון נמוכה יותר באופן שבו יבין הנמען שהשימוש ברמה זו הוא שימוש מושכל ומכוון.</p>	<p>משלב לשוני</p>
<p>היגד או היגדים הבאים לתמוך בטענה ולבססה באמצעות הסברים או הוכחות. טענה שאינה נתמכת בנימוקים היא בבחינת עמדה או דעה בלבד.</p>	<p>נימוק</p>
<p>נמען הוא הקורא בכוח (= הפוטנציאלי) של הטקסט, שעל כותב הטקסט להתחשב בהכרתו את נושא הטקסט ואת המושגים הנזכרים בו ובעמדותיו בנושא, החולקות לעתים על עמדתו של הכותב.</p>	<p>נמען</p>
<p>כתיבת טיעון מסתיימת בדרך-כלל בסיכום עיקרי הדברים, במסקנה הנובעת מהם או בהסתייגות (ראו ערך). אין לכתוב בסיום רעיונות חדשים שלא הובאו בגוף החיבור.</p>	<p>סיום</p>
<p>דעה, השקפה של אדם בנושא מסוים. מעמדתו של הכותב נגזרת טענתו, שהיא היגד המשקף את העמדה שניתן להצדיקו או לאמת אותו.</p>	<p>עמדה</p>
<p>היחס בין מידת ההרחבה של חלקי התוכן השונים. יש לשים לב, למשל, שהצגת הנושא לא תהיה ארוכה מדי; שביסוס הטענה בנימוקים מפורטים יהיה מספק, ועוד.</p>	<p>פרופורציות</p>
<p>פתיחה היא גריין לקריאת הטקסט. היא יכולה להציג את הנושא, להעלות שאלה, להביא דוגמה או טענת נגד וכדומה.</p>	<p>פתיחה</p>
<p>מידת המעורבות של הכותב בנושא והרושם שהוא יוצר לגבי הכרתו את הנושא וביטחונו בצדקת דבריו. דוגמאות אמינות מתוך הניסיון האישי עשויות לתרום לתחושה שהכותב משוכנע בצדקת דבריו.</p>	<p>קול אישי</p>
<p>טקסט מקושר הוא טקסט שחלקיו (מילים, משפטים ופסקות) מחוברים ביניהם במילות קישור, מאזכרים וחזרות, היוצרים יחדיו רצף לוגי ולכידות. מילות הקישור עשויות להביע קשר של הוספה, של הסתייגות וניגוד, של סיבה ותוצאה, של ויתור ועוד.</p>	<p>קישוריות</p>

<p>רמת לשון עשויה להיות גבוהה, בינונית-תקנית או נמוכה (שפה דבורה ועגה) נסיבות הטקסט (מטרתו, נמעניו, הבמה שלו וכד') מצריכות רמות לשון שונות ויוצרות את המשלב הלשוני.</p>	<p>רמת לשון</p>
<p>ברצף זה מסודרים רכיבי הטקסט השונים ומקושרים ביניהם באופן המסייע להבנת רעיונותיו ומסקנותיו של הכותב. רצף לוגי מקובל מכיל פתיחה המציגה את הנושא – טענה ונימוקים להצדקתה – טענת נגד – הפרכת טענת הנגד (לעיתים כמה) ולבסוף סיום, אך כותבים מיומנים עשויים לשנות סדר זה בלא לפגוע ברצף הלוגי של הטענות.</p>	<p>רצף לוגי</p>
<p>שידול הוא ניסיון לשכנע באמצעות פנייה אל הרגש ולא אל הגיונו של הנמען. שימוש רב בכתיבה הפונה אל הרגש במהלך טיעון נקרא דמגוגיה והוא פוגם באמינותו של הטקסט.</p>	<p>שידול</p>
<p>שכנוע נעשה באמצעות פנייה אל הגיונו של הנמען על ידי ביסוס הטענה באמצעות נימוקים המוכיחים את אמיתותה או הסברים המצדיקים אותה, ולא באמצעות פנייה אל הרגש.</p>	<p>שכנוע</p>
<p>תקינות לשונית היא שימוש בלשון על פי מוסכמות הכתיבה: כתיב נכון, סימני פיסוק כנדרש, התאם בין נושא לנשוא, שימוש נכון במילות היחס ובהצטרפויות שונות, יידוע וריבוי תקין של צירופי סמיכות, סדר מילים תקין ועוד.</p>	<p>תקינות לשונית</p>
<p>טקסט טיעוני חייב לנהל מעין תקשורת-דיאלוג עם הנמען כדי לשכנע, תוך התחשבות בנמען, יצירת טקסט לכיד, מקושר ובנוי ברצף לוגי, ותוך השמעת קולו של המוען והקפדה על מוסכמות הכתיבה.</p>	<p>תקשורתיות</p>